

грунту як основного багатства України.

Виробництво насіння ріпаку в районах, що не ввійшли до концентрованих зон, має стати страховим фондом для переробних підприємств у неврожайні роки. А стабільному постачанню ріпакової сировини на підприємства має сприяти налагодження інтеграційних зв'язків між сільськогосподарськими виробниками та підприємствами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Регіональний розвиток Черкаської області за 2008 рік / за ред. В.П. Приймак. – Черкаси : Головне управління статистики у Черкаській області, 2009. – 448 с.
2. Термодинамічна ефективність та ресурси рідкого біопалива України / Т. М. Забарний, С. О. Кудря, Г. Г. Кондратюк, Г. О. Четверик – К. : Інститут відновленої енергетики НАН України, 2006. – 226 с.
3. Амбросов В. Ефективність використання факторів розширеного відтворення в аграрному секторі / В. Амбросов // Економіка України. – 2009. – № 1. – С. 67–73.
4. Положение дел в области продовольствия и сельского хозяйства. Биотопливо: перспективы, риски и возможности : доклад. – Рим : Продовольственная и сельскохозяйственная организация Объединенных Наций, 2008. – 144 с.
5. Калетник Г. М. Розвиток ринку біопалив в Україні : монографія / Г. М. Калетник. – К. : Аграрна наука, 2008. – 464 с.
6. Статистичний щорічник Черкаської області за 2008 рік / за ред. В. П. Приймак. – Черкаси : Головне управління статистики у Черкаській області, 2009. – С. 517.
7. Адаптивні системи землеробства : навч. посіб. / [В. П. Гудзь, І. Д. Приймак, М. Ф. Рибчак та ін.]. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 336 с.
8. Математические методы в планировании отраслей и предприятий : учеб. пособие для экон. вузов и ф-в. / под. ред. И. Г. Попова. – 2 изд., перераб. и доп. – М. : Экономика, 1981. – 336 с.
9. Бюлетень про фінансово-господарську діяльність сільськогосподарських підприємств за 2008 рік / [ред. В.П. Приймак]. – Черкаси : Головне управління статистики у Черкаській області, 2009. – 110 с.

УДК 658:65.012.45

СИСТЕМА ЗБАЛАНСОВАНИХ ПОКАЗНИКІВ СТІЙКОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

І. А. Демидова

Організація виробництва суспільно корисної продукції об'єднує машини, механізми та працю робітників, з'єднані єдиним технологічним виробничим процесом і зусиллями інженерно-технічного персоналу, який ухвалює рішення щодо забезпечення планомірного та безперебійного функціонування виробничого процесу. Стійкість у відповідь на зусилля людини надає в її розпорядження масу товарів і благ, яка залежить від стійкості середовища, організаційна структура якого здатна пристосовуватися до природно або

штучно створених людиною умовам з метою самозбереження. Цей процес функціонує на основі ресурсу життєзабезпечення, наявних можливостей регулювання і адаптації власних елементів і зв'язків, які виникають між безліччю виробничих процесів і оточенням, вони також мають бути стійкими. Це означає, що головним завданням людини є створення стійкого виробничого середовища й інформаційного забезпечення стійких умов обміну діяльністю. Тому важливо дослідити фактори, що впливають на стійкість виробничого

середовища та визначити систему показників оцінки рівня стійкого економічного розвитку підприємства.

Штучне об'єднання, яким є машинобудівне підприємство, являє собою організаційну структуру, що здатна пристосовуватися до зовнішніх умов з метою самозбереження за допомогою регулювання власних системоутворюючих зв'язків і елементів. Розробки авторів [1, 2] вказують на те, що співпраця, взаємодія цих штучних об'єднань, які постійно борються за стійкість виробничого середовища, у державі можлива завдяки обміну праці, її продуктів і виробленої речовини. Ця стійкість визначається впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємств. На даний момент дослідниками розглядаються різні аспекти визначення факторів стійкого розвитку, а тому немає загальноприйнятого погляду на дану проблему. Так, в працях [3, 4] виділено по одному, але, як вважають автори, головному фактору стійкого розвитку, а в дослідженнях [5, 6, 7] виділено по чотири різних фактори, які є основою формування системи показників рівня економічної стійкості підприємства. На склад групи показників впливає підхід до їх формування. Так, у праці [8] використовується метод набору ключових показників, а в дослідженні [9] пропонується інша, поетапна методика розробки системи показників.

Оскільки ринкове середовище держави нестійке, економічні зв'язки неконтрольовано руйнуються і виникають нові, постійно змінюються умови функціонування підприємств, що будуються на засадах динамічних рядів відтворення руху виробничого процесу, протиріч і протистояння внутрішнього середовища підприємства та зовнішнього середовища ринку [1], то питання визначення факторів стійкого розвитку машинобудівних підприємств для предмета даного дослідження залишається не вирішеним, тому, що треба враховувати невизначеність і неоднозначність економічних процесів. Крім того, питання складу показників рівня стійкого економічного розвитку машинобудівного підприємства залишається дискусійним.

Метою статті є дослідження впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища

машинобудівних підприємств на їхній стійкий економічний розвиток і формування системи збалансованих показників його рівня.

Стійкість виробничого середовища полягає у здатності найкращим чином використовувати та видозмінювати ресурси свого розвитку, постійно розвивати техніко-економічні показники, не збільшуючи при цьому витрати неповновлених ресурсів. Стійкість системи, якою є машинобудівне підприємство, пов'язується також зі станом внутрішньої динамічної рівноваги, підтримуваної регулярним відновленням її основної структури та всебічним інформаційним забезпеченням. Стійке середовище пов'язано, на наш погляд, з сутністю таких понять, як «стійкий економічний розвиток» і «інформаційне забезпечення», що дозволяють зобразити процес життєзабезпечення у взаємодії елементів матеріального виробництва, зовнішнього середовища підприємства та їх інформаційного забезпечення. Треба сказати, що кожний дослідник, відповідно до вирішуваної ним завдання, виділяє головні, на його погляд, фактори стійкого економічного розвитку підприємства. Так, у дослідженні В. Петренко [3] йдеться про те, що ефективне використання інтелектуальних ресурсів є головним фактором стійкого розвитку. А в дослідженні Т. Керанчук головним фактором стійкого розвитку виробничих підприємств вважається їхня фінансова стійкість [4]. Ряд авторів виділяють різні функціональні напрями та фактори забезпечення стійкого економічного розвитку підприємства. Наприклад, в праці [5] виділяються чотири напрями стійкості підприємств: фінансовий, виробничий, кадровий та інформаційний. А. І. Романова [6] виділяє в економічній стійкості виробничого підприємства цінову, управлінську, фінансову й ділову стійкість, а в С. О. Тхор [7] – ринкову, виробничу, фінансову та загальнополітичну стійкість.

Для визначення факторів стійкого економічного розвитку машинобудівного підприємства необхідно включити в дослідження не тільки технічні елементи, але і соціальні, екологічні, економічні й інформаційні елементи функціонування і діяльності підприємства. Це вимагає розробки класифікації факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, що впливають на стійкий економічний розвиток машинобудів-

ного підприємства за елементами інформаційного забезпечення. На рис. 1 представлено таку класифікацію.

У цій класифікації фактори внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства розподіляються за елементами інформаційного забезпечення та місцем виникнення інформації.

У ній виділено п'ять найбільш значимих напрямів формування інформації про фактори внутрішнього виробничого середовища, які корелюють з рештою відомих фахівцям і описують основну сукупність дій цього середовища саме на стійкий розвиток машинобудівного підприємства.

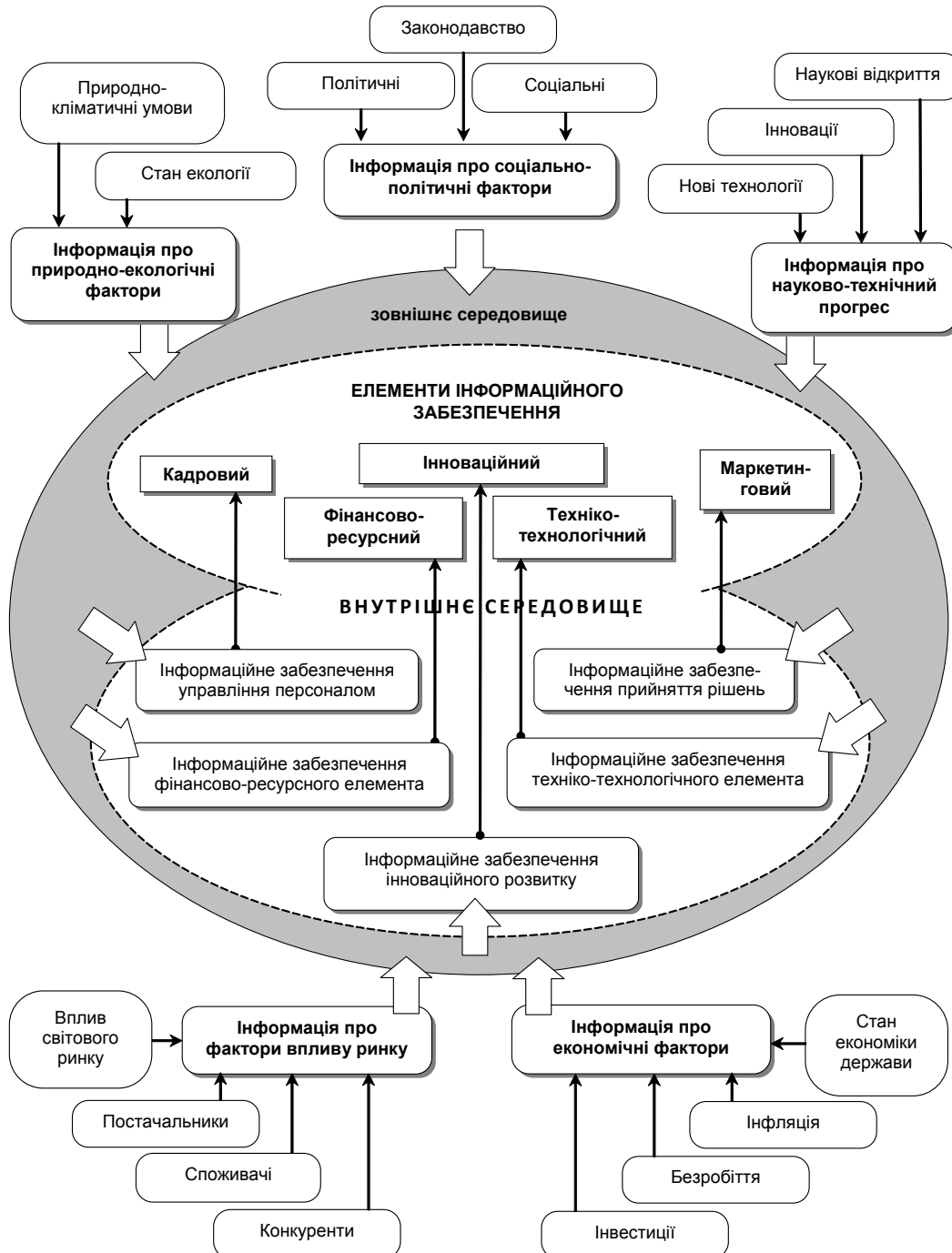

Рис. 1. Класифікація факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, що впливають на стійкий економічний розвиток машинобудівного підприємства за елементами інформаційного забезпечення та місцем виникнення інформації

За допомогою цієї класифікації можливо розробляти достатньо ефективну систему збору відомостей і матеріалів і таким чином забезпечувати всебічне інформаційне забезпечення стійкого економічного розвитку машинобудівного підприємства. Але повноцінне інформаційне забезпечення потребує ще й оцінки рівня стійкого економічного розвитку підприємства. Для цього потрібно побудувати систему показників, за допомогою якої можна оцінити стан стійкого розвитку підприємства у кожний період часу, що вивчається.

У працях [8, 9] представлено два підходи до визначення показників: класичний і збалансованого групування показників. Проте і той і інший методичний підхід не дає однозначної відповіді на питання вибору моделі формування системи показників для інформаційного забезпечення стійкого економічного розвитку, оскільки існує безліч можливостей і цілей підприємств.

Досвід показує, що використання для здійснення управління стійким економічним розвитком системи збалансованих показників за методикою BSC, неминуче. Воно зумовлено двома причинами, а саме: забезпечення процесу стійкого економічного розвитку підприємства, можливе за умови створення загальної стратегії, спрямованої на реалізацію цієї мети, яку можна конкретизувати, якщо відомі основні напрями діяльності та можливість створення системи показників, яка охоплює як кількісні, так і якісні показники стійкого економічного розвитку, що використовуються як основа системи інформаційного забезпечення стійкого економічного розвитку підприємства. Саме цим вимогам відповідає BSC, що перетворює її на систему стратегічного управління стійким економічним розвитком підприємства й оцінки ефективності, оскільки за її допомогою місію і загальну стратегію підприємства можна перевести до системи показників.

Збалансована система показників була створена американськими дослідниками Р. С. Капланом і Д. П. Нортеном. Класичний варіант методики BSC складається з чотирьох проєкцій, які є стратегічно важливими напрямками діяльності організації: фінансів, клієнтів, внутрішніх бізнес-процесів, навчання і

розвитку [10]. Кожна проєкція методики BSC розгортається за єдиним шаблоном для всієї організації, її підрозділів, відділів і індивідуально для кожного співробітника. Доведення стратегічних завдань організації до індивідуального рівня за допомогою цих шаблонів (стратегічних карт) допомагають співробітникам розібратися в тому, який зв'язок між тим, як вони виконують свої обов'язки, і тим, як розвивається організація. Шаблон складається з формулювання стратегічних цілей і завдань, показників для виміру ступеню їх досягнення, цифрові значення планових показників і необхідні заходи для їх виконання. В результаті запровадження методики BSC, як відзначають автори [10], створюється підприємство, яке орієнтується на виконання прийнятої стратегії.

Таким чином, у системі збалансованих показників простежується чіткий і закономірний взаємозв'язок усіх показників діяльності підприємства, які створюють систему, направлену «знизу – вгору», починаючи від показників на індивідуальному рівні, закінчуючи показниками для всього підприємства. Це дозволяє перейти до побудови системи збалансованих показників рівня стійкого економічного розвитку машинобудівного підприємства з метою його всебічного інформаційного забезпечення.

Ураховуючи представлену класифікацію факторів стійкого економічного розвитку підприємства, в даному дослідженні розглядається п'ять сторін діяльності машинобудівного підприємства, а показник його стійкості представляється у вигляді функції з п'ятьох інтегральних показників, що відображають відповідні напрями інформаційного забезпечення стійкого економічного розвитку машинобудівного підприємства. Інтегральні показники наближаються з імовірністю, що становить 97 %, до сутності збалансованих показників стійкого економічного розвитку підприємства. Тобто стійкість підприємства в кожний певний момент часу в збалансованій системі показників стійкого економічного розвитку машинобудівного підприємства визначається за даними про сукупність показників досліджуваних рівнів, кількість яких залежить від організаційної структури підприємства. Кількість показників ставиться залежно від характеру та структури

підприємства, сфери його діяльності й умов функціонування в зовнішньому середовищі. Якщо прийняти, що кожний організаційний напрям на рівні підприємства містить деяку, необхідну для його опису, кількість показників, то інтегральний показник для інформаційного забезпечення стійкого економічного розвитку машинобудівного підприємства (СР) має враховувати зведені показники інноваційного (СР_{ІН}), фінансово-ресурсного (СР_{ФР}), маркетингового (СР_М), технологічного (СР_Т) і кадрового (СР_К) елементів інформаційного

забезпечення стійкого економічного розвитку машинобудівного підприємства, а саме:

$$СР = f(СР_{ІН}; СР_{ФР}; СР_{М}; СР_{Т}; СР_{К}).$$

Таким чином, систему збалансованих показників стійкого економічного розвитку машинобудівного підприємства необхідно будувати за п'ятьма організаційними напрямками, які відповідають інформаційним елементам стійкого економічного розвитку машинобудівного підприємства (рис. 2).

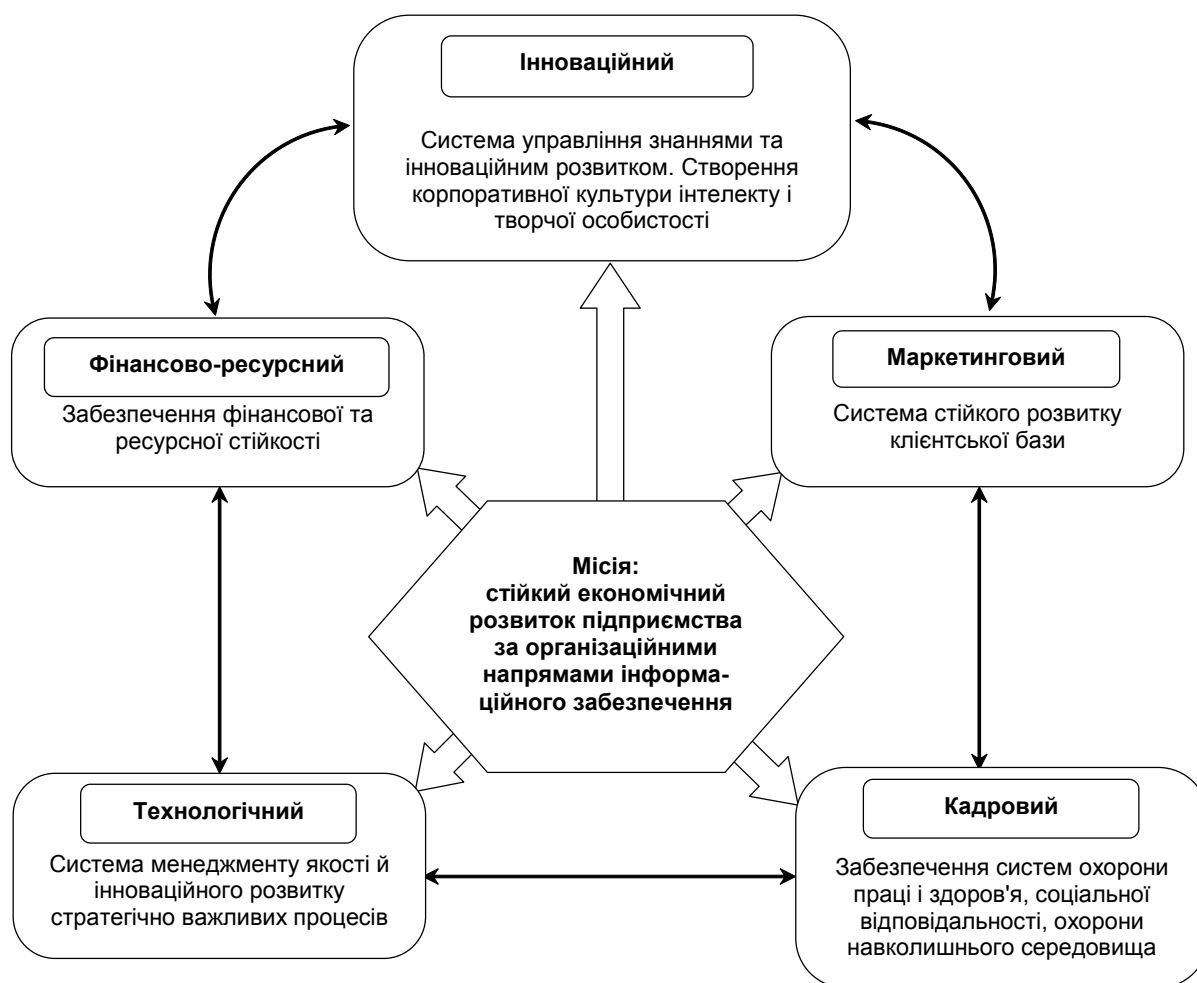

Рис. 2. Система збалансованих показників стійкого економічного розвитку машинобудівного підприємства

Досвід показує, що стійкий розвиток підприємства в умовах ринкової економіки можливий у разі постійного вдосконалення технологічних процесів і продукції підприємства, розробки інноваційної продукції і впровадження нових, активного використання інформаційних

технологій. Тому розвиток інноваційного напрямку має стратегічно важливе значення і може характеризуватися показниками, що сприяють розширенню інформаційної бази підприємства, підвищенню ефективності інноваційної діяльності й інноваційного менеджменту.

У напрямі фінансово-ресурсної стійкості підприємства визначається його потенціал і можливість виконувати свої внутрішні та зовнішні зобов'язання, конкурентоспроможність і ресурсозабезпеченість процесу виробництва. Тому як показники фінансової стійкості підприємства передбачається використовувати коефіцієнти автономії, маневреності та забезпеченості власними засобами, а також показники ресурсної стійкості і прибутковості.

Маркетинговий напрям діяльності підприємства також має стратегічно важливе значення для стійкого розвитку підприємства. Він здійснюється через стійкий розвиток клієнтської бази і пов'язаний із утриманням і залученням клієнтів підприємства, збільшенням обсягу продажу продукції. Показниками лояльності клієнтів можуть бути коефіцієнти кількості клієнтів, їх лояльності та задоволеності. Також передбачається використовувати показники вартості бренду та прихильності клієнта до бренду, показники частки ринку, середнього обороту на клієнта і середнього часу, витраченого на взаємини клієнтом.

Забезпечення стійкого розвитку технологічного напрямку діяльності підприємства пов'язане зі створенням на підприємстві системи контролю якості й інноваційного розвитку стратегічно важливих процесів. Показники, що характеризують систему контролю якості виражаються у витратах на адміністрування, зростанні продуктивності праці, часі підготовки виробництва й оборотності складських запасів. Для контролю інноваційного розвитку стратегічно важливих процесів пропонується використовувати показники рентабельності інноваційної технології, економії ресурсів на одиницю продукції за рахунок інноваційних розробок і індекс дії виробничого процесу на навколишнє середовище (баланс витрат на екологізацію процесу й екологічних зборів).

Стійкий розвиток підприємства багато в чому визначається стратегічним завданням стійкого розвитку кадрового потенціалу підприємства й може виконуватися за рахунок створення на підприємстві систем охорони праці та здоров'я, соціальної відповідальності та системи охорони навколишнього середовища.

У результаті проведеного дослідження визначено фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, що впливають на стійкий економічний розвиток машинобудівного підприємства та запропоновано їх класифікацію за елементами інформаційного забезпечення та місцем виникнення інформації, що дозволило сформулювати систему збалансованих показників стійкого економічного розвитку машинобудівного підприємства та його всебічне інформаційне забезпечення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Папаїка О. О. Розвиток середовища підприємства: господарський механізм стабілізації / О. О. Папаїка, В. М. Пристюк. – К. : Альма-матер, 2004. – 247 с.
2. Белопольский Н. Г. Энвайроника – наука о развитии и совершенствовании общества и мира / Н. Г. Белопольский. – Донецк ; Мариуполь : ИЭП НАН Украины, 1997. – 331 с.
3. Петренко В. П. Управління використанням інтелектуальних ресурсів – головний чинник сталого розвитку / В. П. Петренко // Регіональні перспективи. – 2003. – № 2–3. – С. 165–167.
4. Керанчук Т. Моделирование финансового равновесия предприятия / Т. Керанчук // Бизнес-информ. – 1998. – № 19. – С. 49–54.
5. Малый бизнес: устойчивость и компенсаторные возможности / [А. В. Козаченко, А. Э. Воронкова, В. Ю. Медяник, В. В. Назаров]. – К. : Либра, 2003. – 328 с.
6. Романова А. И. Экономическая устойчивость производственных предприятий [Электронный ресурс] / А. И. Романова. – Режим доступа : <http://www.tisbi.ru/science/vestnik/2001/issue4>
7. Тхор С. О. Управління економічною стійкістю підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / С. О. Тхор. – Луганськ, 2005. – 18 с.
8. Толкач В. КРІ в управленні: связь со стратегией [Электронный ресурс] / В. Толкач // Новый менеджмент. – 2007. – № 5. – Режим доступа : <http://www.new-management.info/issues/2007/5/70/>
9. Молвинский А. Как разработать систему ключевых показателей деятельности [Электронный ресурс] / А. Молвинский // Финансовый директор. – 2006. – № 10. – Режим доступа :

<http://www.gaap.ru/biblio/management/curp/047.asp>

10. Kaplan R. S. Linking the balanced scorecard to

strategy / R. S. Kaplan, D. P. Norton // California Management Review. – 1996. – Vol. 4, Fall. – P. 53–79.

УДК 657.37:658.14.17

РІВЕНЬ ЗАДОВОЛЕННЯ ПОТРЕБ КОРИСТУВАЧІВ В ІНФОРМАЦІЇ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄДНАННЯ

Г. С. Тодосейчук

В інформаційному суспільстві, що є нинішньою реальією, найвагомий вплив на фактор успішності будь-якого суб'єкта господарювання накладає саме інформація про нього. Позитивні відомості надають звістку про надійність суб'єкта, широту його можливостей, високий потенціал розвитку. Негативні ж формують недовіру до компанії, відштовхують від неї потенційних контрагентів, погіршуючи таким чином її становище.

Складання фінансової звітності взагалі націлене на розкриття інформації про діяльність господарюючого суб'єкта: його фінансового стану за певний період, фінансових результатів, ділової активності, руху власного капіталу, привілейованих аспектів господарювання з боку географічного або товарного напрямку, та ін.

Отже, консолідована фінансова звітність повинна якомога повніше розкривати особливості діяльності об'єднання як єдиного цілого, що буде свідчити про ефективність такого угруповання.

На підставі консолідованої фінансової звітності за рахунок її аналізу можна зробити висновок щодо будь-якого аспекту діяльності підприємства, починаючи з його фінансового стану та закінчуючи його діловою активністю, прибутковістю, пріоритетними сегментами ринку.

Дослідженням фінансової звітності об'єднання підприємств займалися такі вчені, як А. Азрилян, Дж. Блейк, Д. Гордієнко, Т. Смовженко, М. Ильин, А. Тихонов, В. Л. Лунев,

М. Киселев, С. Табалина, Б. Райзберг, Л. Лозовский, Е. Стародубцева, В. Шимов, В. Каменков, А. Шестаков, С. Подзе та інші відомі економісти.

Метою статті є зіставлення вимог користувачів в інформації про діяльність угруповання та можливості їх задоволення.

Згідно з Законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1], метою складання фінансової звітності є «надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства». Ключовим моментом тут є саме «прийняття рішень користувачем». Об'єкт, до якого буде застосованим таке рішення, відрізняється від ступеня взаємовідносин користувача й об'єднання, сфери його зацікавленості.

Можна сказати, що метою вивчення та аналізу консолідованої фінансової звітності є прийняття обґрунтованого, своєчасного управлінського рішення щодо коректування роботи відповідного елементу, в якому є зацікавленим конкретний суб'єкт вивчення такої документації.

Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України [2] банки зобов'язані надавати фінансову звітність національному банку, власникам (акціонерам) і іншим органам державного управління, банкам, іншим зацікавленим організаціям на підставі відповідних договорів.

Доцільно буде розглянути можливих корис-